

Martti Ruutu, opettaja, laulumies ja tutkija

**Akateemikko Päiviö Tommi-
lan puhe professori Martti
Ruudun muistotilaisuudessa
22.4.2005.**

■ Aloitin historian opiskelun syksyllä 1951 ja jo 14. päivänä syyskuuta kirjoitin päiväkirjaani: ”Parhaiksi puhujiksi ovat osoittautuneet tohtorit Ruutu ja [Eino E.] Suolahti”. Tuolloin alkaneesta dosentti Martti Ruudun luentosarjasta ”1700-luvun aatevirtaukset Suomessa” minulla on edelleen tallessa perusteelliset muistiinpanot. Marraskuun alussa opiskelijayhdistys Kronos järjesti keskustelutilaisuuden, jossa Ruutu alusti opettajan tehtävistä. Hän maalasi kuvaa ihanneopettajasta ja tähdensi, että opettajalla tuli olla oma elämäkatsomus opetuksensa pohjana. Keskustelu oli vilkasta, ja kirjoitin muistiin, että joissakin kohdin ”olin eri mieltä, jotta syntyisi keskustelua”. Seuraavana keväänä suoritin Ruudulle Suo-

men 1800-luvun historian tentin, ja minua mairitteli kovasti, kun hän ilmoitti, että olin selvästi syventynyt kysytyihin asioihin, mutta vielä enemmän se, että hän hämmästyi, kun kävi ilmi, että olin vasta ensimmäisen vuoden opiskelija. Näin alkoi yli puoli vuosisataa kestänyt tuttavuuteni ja ystävyuteni Martti Ruudun kanssa. Viimeinen jakso oli 17 vuoden mittainen seinänaapuruus samassa rivitalossa Kauniaisissa.

Martti Ruutu syntyi 1910 Normaalityösköön uskonnon leh-
torin, myöhemmän yliopiston
kirkkohistorian professorin
Martti Ruuthin ja hänen puolisonsa Anna Boxströmin perheeseen. Hänellä oli kaksoisveli, joka kuitenkin kuoli jo ylioppilaana. Pikkulapsena oli kuollut myös vanhin sisar, mutta nuorempi veli Jaakko on elänyt isonveljen tavoin korkeaan ikään. Martti pantiin Normaalityösköön, jota isäkin oli käynyt. Hänestä kasvoi kaksimetrinen nuori mies, jonka pitkistä jaloista oli hyötyä etenkin aitajuoksussa. Martti oli Norssin edustusjoukkueen jäsen niin yleisurheilussa kuin jääpallossa. Aktiviteettia riitti silti muuhunkin, aina konventin puheenjohtajuuteen saakka. Ylioppilaaksi hän tuli keväällä 1928.

Martti Ruutu oli luonteenlaadultaan humanisti, ja historiaa hän oli harrastanut varhaisvuosista lähtien. Niinpä hänelle oli itsestään selvää lähteä opiskelemaan historiaa. Pääaineen Suomen ja Pohjoismaiden historian professorina oli Gunnar Suolahti, joka yhdessä professori Väinö Voionmaan kanssa oli tuonut Suomeen uuden yhteiskuntahistoriallisen tutkimussuunnan. Meillä sitä on kutsuttu kulttuurihistoriaksi, vaikka se oli vahvasti sosiaalishistoriallisesti painottunut. Mutta se avasi myös aatehistoriallisia näköaloja. Ruutu kirjoitti laudaturtyön Viipurin hovioikeuden perustamisesta, ja kuten tapaan kuului, suoritti laudaturin myös yleisessä historiassa. Kandidaattitutkinto valmistui neljässä vuodessa, sopivasti kevään 1932 promootioon. Promootion gratistina oli Lauri Puntila ja nuorten tohtoreiden joukossa Eino Jutikkala, molemmat sitten Martin läheisiä ystäviä.

Työntäteiset vuodet

Maaailma oli auki nuorelle maisterille. Aluksi hänet värvättiin Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran apulaissihteeriksi toimittamaan yhdistyksen vuosikirjaa. Tehtävä näytti viittaavan tutkijanuraan. Tarvittiin

vain väitöskirjan aihe. Sitä etsiskellessään Ruutu aloitti syksyllä 1933 vanhassa koulussaan auskultoinnin tavoitteenaan opettajan ura. Vaikka pedagogin tehtävä heti miellytti häntä, hän ei vielä ehtinyt haiketa mihinkään kouluun, kun keväällä 1934 Unionin- ja Hallituskadun kulmassa häntä vastaan käveli ”kiusaaja” tai ”onnetar” – kuinka halutaan tulkita – tohtori ja Kallion yhteiskoulun rehtori Heikki Wariksen hahmossa. Tämä oli tehnyt sopimuksen entisen Savo-Karjalaisen osakunnan historian kirjoittamisesta 1800-luvun osalta. Kun Wariksen aika ei kuitenkaan näyttänyt riittävän koko urakkaan, hän haeskeli kirjoittajaa sataluvun jälkipuoliskon osalle. Hyvä kirjoittajaehdokas tuli nyt kuin tilauksesta eteen. Tarjous yllätti Martin, mutta kun hän oli isältään ja uudelta Suomen historian professorilta Jalmari Jaakkolalta – Gunnar Suolahti oli kuollut jouluna 1933 – varmistanut, että osakuntahistoria kävisi myös väitöskirjasta, hän otti tehtävän vastaan. Ja mitä pitemmälle työ eteni, sitä enemmän tutkija innostui: 1800-luvun aatehistoriasta tuli Ruudun omin tutkimusalue.

Määrääjäksi oli sovittu keväät 1939, mihin mennessä historian molemmat osat myös valmistuivat. Kustantajana oli WSOY. Lähdeainesta oli riittämiin, ja sitä löytyi lisää yksityishenkilöiden hallusta. Historiantutkimuksessa yleensä nousee esiin erillisen kuvauksen ansaitsevia kiinnostavia sivuteemoja. Ruutukin julkaisi artikkeleita Savo-Karjalaisesta osakunnasta Kalevala-taiteen herättäjänä (1935), Suomen

Ystävien Liitosta vuodelta 1862 (1937), Liperistä kansallisten harrastusten tukikohtana (1937) ja suomalaisesta ylioppilaspoliitikasta 1880-luvulla (1938).

Laajempi kuin yksikään mainituista oli yli sadan sivun mittainen artikkeli, oikeastaan pieni teos, *Suomesta 1800-luvulla siirtyneet luterilaiset Aunuksessa* (1935). Siinä kartoitetaan vuoteen 1905 mennessä noin 3 000 ihmisen suuruiseksi kasvanutta suomalaisemi-graatiota Aunuksen Karjalaan, sen hengellistä hoitoa, lasten koulutusta sekä lopulta elämän vaikeutumista venäläistämisen ja kommunistihallinnon puristuksessa. Ruudun kiinnostus Karjalaa kohtaan näkyi muissakin yhteyksissä. Taustana oli ajan yleinen heimoharrastus, mutta myös tutustuminen itäkarjalaista sukua olevaan germaanisen filologian opiskelija Kaarina eli Kati Rotkoon ja avioliitto tämän kanssa 1936. Katista Martti sai elinikäisen kumppanin, tuen ja tukijan, joka heti antoi apuaan Savo-Karjalaisen osakunnan matrikelin teossa. Tämä oli tarkoitettu osakuntahistorian kolmanneksi osaksi, mutta valmistui sotien viivästyttämänä vasta 1947.

Myös väitöskirjan kiireisessä oikoluvussa Martti tarvitsi Katin apua. Viimeiset lauseet valmistuivat vasta kirjapainossa. Väitöstilaisuus oli 26.5.1939 Jalmari Jaakkolan ollessa vastaväittäjänä. Lausunnossaan tämä totesi tarkastetulla työllä olevan huomattavan kulttuurihistoriallisen merkityksen myös varsinaisen tutkimustee-man ulkopuolella, ja että se ”kuuluu eloisampiin ja parhaimpiin historiallisiin läpileik-

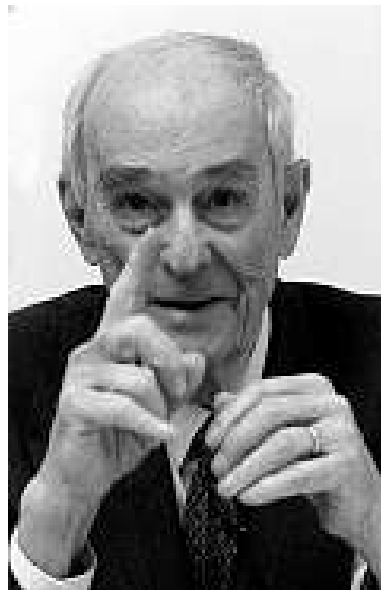
kauksiin, mitä 1880-lukumme suuresta murroksesta on olemassa”. Niinpä väittelijä sai väitöskirjastaan laudatur-arvosanan. Väitöstilaisuudessa Jaakkola kuitenkin huomautti, että väittelijä oli kiinnittänyt enemmän huomiota savolaisiin kuin karjalaisiin, mihin tämä pannen käden sydämensä päälle ja katsoen eturivissä istuvaa Katia sanoi: ”Herra opponentti, minä vakuutan, että kiinnostukseni karjalaisiin on ainakin yhtä suuri kuin savolaisiin.” Opponentille lauseen sisältö selveni vasta illalla karonkassa. Karonkkaan osallistuivat myös professorit Viljo Tarkiainen, Gabriel Rein ja K. R. Brotherus, jotka olivat aikanaan jo 1905 saaneet tehtäväkseen suunnitella osakunnan historiateosta.

Mutta palatkaamme ajassa taaksepäin. Ennen väitöstilaisuutta Martti Ruudun elämä oli saanut uuden käänteen. Vanha onnetar Heikki Waris oli 1933 valittu Jaakkolan seuraajaksi Kallion yhteiskoulun opettajana ja rehtorina. Hän siirtyi 1938 Yhteiskunnalliseen korkeakouluun ja suositti nytkin Ruutua seuraajakseen. 28-vuotiaana tämä sai havaita olevansa suuren oppikoulun rehtori ilman että olisi ollut päivääkään opettajana. Koululla oli hyvä opettajakunta, ja 1920-luvun lopussa se oli saanut suuren ja uudenaikaisen koulurakennuksen. Wariksen aikana oli ryhdytty pohtimaan opetuksen uudistamista, mikä työ nyt siirtyi uudelle rehtorille. Kun väitöskirjakin piti saada valmiiksi, Ruudulle riitti töitä. Opetuksen uudistamishanke siirtyi ja hautautui sitten vuosiksi pian alkaneiden sotavuosien alle.

Urheiluharrastus oli jatkunut opiskeluaikana, ja Martti saavutti akateemisissa kilpailuissa palkintoja 110 metrin aitajuoksussa. Menestyksellisin oli kesä 1930, jolloin hän sai Suomen mestaruuskilpailuissa kolmannen sijan. Urheilun voitti kuitenkin laulu. Martti Ruudulla oli erinomainen lauluääni – hän oli 1. basso – ja opiskeluaikanaan tultuaan hän jo sukuperintönä liittyi maineikkaaseen Ylioppilaskunnan Laulajiin, jossa niin isä kuin isoisäkin olivat laulaneet ja johon myös seuraava polvi tuli aikanaan liittymään. Legendaarisen Heikki Klemetin kolmikymmenvuotisen johtajuuden jälkeen YL:n tahtipuikkoa heilutti Martin ensimmäisten opiskeluvuosien ajan L. Arvi P. Poijärvi ja vuodesta 1931 Martti ”Pyssy” Turunen, legendaarinen hänkin. Ruutu esiintyi myös kvartetin johtajana ja oli vuosina 1934–36 laulajakunnan puheenjohtajana. Pitkänä miehenä hänestä tietysti käytettiin ”Pikkuveljen” lempinimeä. Juuri Martin puheenjohtajakautteen osui kevätkesällä YL:n suurisuuntainen Euroopan kiertue Ruotsiin, Tanskaan, Saksaan, Sveitsiin, Italiaan, Unkariin ja Itävaltaan, ja Martti oli matkatoimikunnan puheenjohtajana vastuussa koko yrityksestä ja myös Jaakko-veli oli kiinteästi järjestelyissä mukana. Matka oli jo taloudellisena yrityksenä kunnioitettava ja johti musikaaliseen menestykseen. Taustalla oli Unkarista saatu kutsu tulla esiintymään Budapestin yliopiston 300-vuotisjuhliin kevätkesästä 1935. Tästä konserttikiertue laajeni useisiin maihin. Matkan jälkeen julkaistiin

kolmesataasivuinen teos ”YL Euroopassa”, johon Martti Ruutu kirjoitti runkotarinan.

Isän perintöä Martti liittyi myös Savolaiseen osakuntaan ja tuli siellä uudelleen henkiin herätetyn Savolaisen osakunnan laulajien (SOL) johtajaksi, missä virassa hän toimi peräti 28 vuotta aina vuoteen 1960 saakka. Pari vuotta myöhemmin alkoi Ruudun johdolla SOL:n senioritoiminta eli keväiset hiihto- ja laululeirit Sul-kavalla, Savonlinnassa tai Män-

Martti Ruutu 1910–2005. Kuva: Lehtikuva (Tor Wennström).

tyharjulla. Rakkaan Savolaisen osakunnan juhlassa Ruutu kävi viime vuosiin saakka ja oli kunniajäsenenä arvostettu patriarkka

Kallion yhteiskoulussa Ruutu heti perusti oppilaskuoron ja johti sitä rehtorintehtävien ohella monien vuosien ajan. Hän ei ollut saanut varsinaista kuoronjohtamiskoulutusta, mutta vanhempien kuoronjohtajien seuraaminen antoi oppia niin että SOL:n johtajana hän jo oli melkein ammattimainen

kuoromies. Sittenmin 1955–66 hän toimi myös Cantores Minores -poikakuoron johtokunnan puheenjohtajana. Eikä Ruutu vain johtanut kuoroja, vaan sovitti lauluja kuten myös Klemetti oli tehnyt ja lisäksi sävelsi niitä.

Martti Ruutu oli siis liittynyt Savolaiseen osakuntaan. Hänellä oli aktiviteettia ja kyvykkyyttä, mutta silti häntä ei 1930-luvulla valittu osakunnan luottamustehtäviin. Hän ei nimittäin kulunut AKS:aan, mikä katsottiin tuolloin edellytykseksi. Hän ei myöskään osallistunut ajan kiivaaseen yliopiston suomalaistamiskampanjaan. Kuitenkin Ruutu väitöskirjassaan ja artikkeleissaan käsitteli 1800-luvun kielitaistelua ja oli suomenmielinen. Heimokysymys oli AKS:n keskeisiä, ja myös Karjalan ja Aunuksen teemaa Ruutu kosketeli tutkimuksen tasolla. Hänellä oli siis hyvä ajan aatteellisten virtausten historiallinen tuntemus. Mutta hän ei ollut luonteeltaan fanaattinen eikä aggressiivinen, hänelle riitti asioiden analysoiva tarkastelu. Näin oli myös ystävä Jutikkalan kohdalla. Mutta toinen ystävä, Puntila puolestaan oli intohimoinen taistelija. Vasta sodan jälkeen tilanne muuttui, ja vuosina 1946–48 Ruutu toimi osakunnan kuraattorina. Keskitien kulkija oli nyt tarpeen sodasta palanneiden yrittäessä sopeutua siviilielämään.

Talvisodan sytyttyä rehtori ja tohtori Ruutu oli saanut palvelusmääräyksen Vaasaan perustettuun Puolustusvoimain tiedotuslaitokseen, jonka johdossa oli päätoimittaja Ilmari Turja ja jossa hän tutustui joukkoon valtakunnan kirjallisia

kykyjä Mika Waltarista Toivo Pekkaseen. Propaganda-sanalla ei tuolloin vielä ollut pelkääntään negatiivista merkitystä. Jatkosodan puhjettua perustettiin uusi Valtion Tiedotuslaitos (VTL), jonka apulaispäällikkönä oli Lauri Puntila ja kotimaanosaston päällikkönä aluksi Heikki Waris. Kun tämän siirtyi Suomen Huollon johtoon, seuraaja oli jälleen Martti Ruutu, joka toimi aina syksyyn 1944 saakka kotimaanosaston päällikkönä. Alaisena oli mm. Eino Jutikkala ja artikkelien kirjoittajina samoja voimia kuin Vaasassa talvisodan päivinä.

Osasto piti yhteyttä viranomaisiin ja kansalaisjärjestöihin, laati ja jakoi tilannekatsauksia ja artikkeleita. Sille kuului myös salaisen VIA (Vapaus–Isänmaa–Aseveljeys)-verkon ylläpitäminen. Jo kesällä 1940 Aseveliliitto oli perustanut salaisen asiamiesverkon mielialojen seuraamiseksi ja muokkaamiseksi. Tästäkin huolehtiminen siirtyi Heikki Warikselta Ruudulle. Pysyäkseen ajan tasalla viimeksi mainittu alkoi pitää päiväkirjaa tapahtumista. Sen säilyneet osat julkaistiin vasta vuonna 2000. Sodan päätyttyä Ruutu oli näet saanut käskyn valvontakomission pelosta hävittää VIA:n arkiston. Iso osa poltettiin Kallion yhteiskoulun pannuhuoneessa. Historiantutkija kuitenkin voitti Ruudun miellessä ja hän kätki huvilansa puutarhaan VIA:n henkilökortiston ja päiväkirjansa, jotka metallilaatikosta huolimatta osoittautuivat veden pahasti turmelemiksi kun ne vuosikymmeniä myöhemmin kaivettiin esille.

Ruutu oli sotavuodet virasta vapaa. Koulua käytiin päätettiin, ja vasta syksyllä 1944 päästiin normaaliin järjestykseen. Nyt voitiin palata niihin uudistussuunnitelmiin, jotka ennen sotia olivat jääneet kesken. Rehtorin kallisarvoisena apuna oli lehtori Kauko Haahdela, sittemmin opetusministeriön koko koulutoimen johtaja. Lukusuunnitelma uusittiin 1948 muodostamalla avarat humanistinen ja matemaattinen linja ja ryhdyttiin entistä selkeämmin opetuskokeiluihin. Oppilaitten harrastustoimintaa tuettiin ja Ruudulle rakas musiikkiharrastus sai vauhtia orkesterin perustamisen myötä. Saamiaan kokeilueräitteitä Ruutu käytti 1951 ilmentyneessä ja useihin painoksiin yltäneessä oppikirjassa *Suomen historia*, joka noudatti ajallisissa rakenteissa aivan uutta *Suomen historian käsikirjaa*. Tämä tarkoitti painopisteen siirtämistä Ruotsin ajasta modernin Suomen syntyiseen. Seuraavana vuonna 1952 Ruutu julkaisi kansanopistoille tarkoitetun *Isänmaan historia*, joka oli edellisestä muokattu yleistajuisempi laitos.

Kallion yhteiskoulu oli yksityiskoulu, jonka johtokunnan johdossa toimi pitkään entinen rehtori Jalmari Jaakkola, samoin kuin sitten Ruutu 1967–77. Sotien jälkeen taloudellinen tilanne oli huono ja heikkeni vaan inflaation myötä. Suurin ponnistuksin ja myymällä kasvun varana ollut vie-reinen tontti, koulu kuitenkin selviytyi ja päätti peruskoulun tulon murroksessa luopua yksityiskoulun statuksestaan.

Tässä vaiheessa rehtori Ruutu oli jo siirtynyt 1954 uuteen

tehtävään, Helsingin va. opettajakorkeakoulun rehtoriksi. Kun korkeakoulu 1974 yhdistettiin Helsingin yliopistoon samaan aikaan kuin muutkin vastaavat laitokset Turussa ja Oulussa omiin yliopistoihinsa ja seminaarit siirrettiin niiden laitoksiksi, Ruudusta tuli yliopiston opettajankoululaitoksen esimies ja uuden kasvatus-tieteellisen osaston dekaani. Hän sai 1962 professorin titelin ja saavutti eläkeiän 1975. Eikä hän olisi ollut itsensä, ellei olisi myös korkeakoulussa johtanut kuoroa ja jopa opettanut kuoronjohtamista.

Viime vuosinaan Kallion yhteiskoulun rehtorina Ruutu johti myös yksityiskoulujen opettajayhdistystä ja oppikoulunopettajien keskusjärjestöä sekä oli *Oppikoululehden* päätoimittajana. Hän myös puhui ja kirjoitti monista kasvatus- ja koulupoliittisista kysymyksistä, kuten opettajan kutsumuksesta ja asemasta (1948), yliopiston ja oppikoulun suhteesta (1953), oppikoulunopettajien valmistuksesta (1954), isänmaallisuudesta ja kasvatustyöstä (1954) ja vapautteen kypsy-misestä kasvatuksessa (1959).

Näinä vuosina nk. Oloneuvosto toimi vilkkaasti. Sen alkuunpanija oli professori, myöhemmin Helsingin yliopiston kansleri Pentti Renvall, joka oli huolissaan yleislakon 1956 aiheuttaman tilanteen yhteiskunnallisista vaikutuksista. Hän kutsui koolle ryhmän tiedemiehiä, historian edustajat Mikko Juvan, L. A. Puntilan, Martti Ruudun ja Heikki Wariksen, joka tässä vaiheessa oli lähinnä sosiaalipoliitikko, Suomen Pankin johtokunnan jäsenen Klaus Wariksen ja

juristiprofessori Paavo Kastarin. Ryhmän keskeiseksi nousi pian Puntila, ja sen jäsenet kirjoittivat ajankohtaisista kysymyksistä *Suomen Kuvalehteen*. Oloneuvokset kokoontuivat jäsentensä kodeissa, samoin kuin toinen ystäväpiiri Ompeluseura, johon Ruutu myös vedettiin mukaan. Ompeluseura koostui alun perin 1930-luvun *Suomen kulttuurihistoria*-teoksen toimituksessa ja siinäkin Renvall ja Heikki Waris olivat mukana. Alkuperäistä joukkoa olivat myös Jutikkala ja Esko Aaltonen, mutta seuraa laajennettiin vuosien mittaan uusilla kollegoilla.

1960- ja 1970-luvut olivat voimakkaan koulunuudistuksen aikaa, ja kokenutta kouluja hallintomies Ruutua tarvittiin monissa uudistuskomiteoissa, myös pohjoismaisella tasolla. Elettiin myös ylioppilasradikalismien aikaa, mutta opettajakorkeakoulussa aate ei oikein edennyt, sillä rehtori sananmukaisesti taltutti nuorison puhumalla. Hän oli aina valmis ehdotettuihin keskusteluihin ja hän myös jaksoi puhua sekä osasi suunnata radikaalien mielenkiinnon sivuraiteille.

Merkittävän työn Ruutu teki Suomen Kasvatustieteellisen Yhdistyksen puheenjohtajana 1961–71. Yhdistyksen sihteerinä oli aktiivinen yhteiskunnallinen osallistuja ja tietokirjailija Kyösti Skyttä, ja yhdessä herrat ideoivat ensin kesälukion ja sitten erikoislukioiden perustamisen. Ruudun kertoman mukaan kaikki sai alkunsa Pälkäneellä kesällä 1964 pidetyistä kuvaamataidon opintoleiristä. Seuraavana kesänä 1965 aloitti toimintansa Itä-Karjalan kansanopiston tilois-

sa Punkaharjulla ensimmäinen kesälukio ja syksyllä 1967 vakkinainen Savonlinnan taidelukio. Ruutu taivutti opetusviranomaiset hankkeen kannalle ja Skyttä hoiti tilakysymyksen. Tärkeätä osaa näytteli Ruudun kokemus yksityisen koulun hallinnosta ja taloudellisista kysymyksistä. Oli tavallaan itsestään selvää, että Ruudusta tuli taidelukion johtokunnan puheenjohtaja; hän hoiti tehtävää vuoteen 1974. Kun seuraavana vuonna toimintansa aloitti Kuopion musiikkilukio, Ruutu toimi sen johtokunnan varapuheenjohtajana vuoteen 1975. Erityislukioita on tämän jälkeen perustettu lisää, ja Ruudun entinen koulukin Kalliossa on ilmaisutaidon lukio. Turhaan hän ei ole pitänyt erityislukioiden alkuun panemista yhtenä tärkeimmistä saavutuksistaan.

Kasvattaja, pedagogi ja koulutuspolitiikko

Martti Ruutu oli nimenomaan kasvattaja, pedagogi ja koulutuspolitiikko, vasta toissijaisesti tutkija. Musiikkikin ja kuoronjohtaminen nousivat tiedemiehen roolin edelle. Hän oli vuodesta 1945 Helsingin yliopiston Suomen historian dosentti ja myös tällöin nuorison kasvattaja. Hänen tieteellinen julkaisutoimintansa jäi suppeaksi. Synteesinä siitä ja luennoistaan hän kirjoitti 1980 uuden *Suomen kulttuurihistorian* toiseen osaan laajan ja hyvin mietityn luvun 1800-luvun kulttuurikehityksen yleislinjoista. Kirjoittaminen ei koskaan ollut hänelle helppoa. Hän muisteli mielellään, miten sotavuosien VTL:ssä Mika Waltari tuotti tekstiä nopeasti ja miten vai-

keata se oli Toivo Pekkaselle. Ruutu oli lähempänä Pekkasta. Hän oli puhuja ja esiintyjä.

Historian Ruutu määritteli (1965) siten että se ”selvittää inhimillisen kulttuurin kehitystä menneisyydessä yhteisöllisenä, mutta samalla myös ihmistä sinään koskevana ilmiönä”. Tällöin kulttuuri käsittää inhimillisen toiminnan koko alueen, ja historian luonteen kuuluu tarkastelun kaikinpuolisuus. Kehitys taas on jatkuvien muutosten syvyysulotteista seuraamista ja yhteisöllisyys merkitsee sitä että ”historia on ennen kaikkea yhteisöllisen elämän historiaa yhteisine pyrkimyksineen, vastakohtineen, jännitystiloineen, ratkaisuneen”. Renvalliin nojaten Ruutu näki historiaan perehtymisen tarjoavan aineksia monipuolisen ja ”sellaisena suhteellisen objektiivisen ihmiskäsityksen muodostamiselle”.

Koulussa historia on Ruudun mukaan sinänsä arvokas oppiaine, jonka *tavoitteena on (1951) kasvattaa henkisesti kypsiä ihmisiä*, ”joilla on kyky ajatella selvästi ja johdonmukaisesti, kyky oivaltaa olennainen sekä kombinaatiokyky, asiain keskinäisten yhteyksien tajuaminen”. Historiassa se merkitsee, ettei opetus saa jäädä yksittäisten tietojen pönttämiseen. Opettajan on osattava painottaa kehitykseen oleellisesti vaikuttaneita ilmiöitä ja tätä varten seurattava tutkimuksen uusia tuloksia.

Ruutu tähdensi eri yhteyksissä opettajan persoonallisuuden merkitystä. Tässä hän itse oli erinomainen esimerkki sympaattisena ja sosiaalisena luonteena, jota oppilaidenkin oli helppo lähestyä. ”Hyvä

opettaja edustaa lyhyesti sanoen lahjakkuuden laatua, joka ei ole vallan jokapäiväinen”, Ruutu kirjoitti 1954. Opettajan tulee kiinnostua elävästi ”nuoresta ihmisestä itseltään yksilönä, omata myönteinen suhtautumistapa häneen ja kyky ymmärtää häntä”. Siksi hänen tulee olla tasapainoinen, avarakatseinen ja henkisesti liikkuva. Siis juuri sellainen kuin Ruutu itse oli.

Opettajan tulee myös tuntea opetuksen historiaa, mistä Ruutu mielellään luennoi opettajakorkeakoulussa. Opetusmenot ovat muuttuneet aikojen myötä eikä ainoastaan oikeita menetelmiä ole. Opettajan on kuitenkin ne tunnettava, edellyttäähän oppiaineiden erilainen luonne erilaisten menetelmien käyttöä. Ruutu mielellään korosti myös opetuksen havainnollisuuden tärkeyttä aina opettajan kielenkäytöstä lähtien ja korosti sitä, että ”monet aineet sisältävät runsaasti sekä älylliseen toimintaan että tunteenomaiseen eläytymiseen vetoavia aineksia”. Opettajan on myös ratkaistava, milloin yksilöllinen opetus, milloin ryhmätyö, milloin erilaiset tehtävät johtavat parhaaseen tulokseen, sillä onhan niin että ”oppitunnin keskeinen tavoite on saada oppilaat tehokkaasti oppimaan”. Tähän kuuluu johdattelua abstraktin ajattelun alueelle, alemmilla luokilla tosin aluksi vain ”varovaa”. Ylemmillä luokilla taas on herätettävä kritiikkiä auktoriteetteja kohtaan, mutta ei niin että se aiheuttaisi kiusallista, saati tuskaista epävarmuuden ja epäselvyyden olotilaa. Opettajalla tulee olla rauhallinen ja vankka ote, joka ”tukee oppi-

lasta heilahdusten keskellä, vetoaa vastuuseen ja oppilaan pohjimmalta elävään oikeudentuntoon”.

Kaikkiaan, Ruutu kirjoitti eräässä yhteydessä (1972), ”lapsen ja nuoren auttaminen varustautumaan elämäntaipaaleeseen, on ihmisen palvelemista. Sen tähdellisempää tehtävää ei meillä ole ihmisinä osoitettu. Tämä palvelu kantaa tuloksissaan yhteiskuntaan ja isänmaahan ja toivon mukaan myös kansojen keskeiseen elämään”. Tätä palvelua Martti Ruutu teki koko elämänsä, ja lainaamiani sanoja voi pitää hänen testamenttinaan tuleville polville.

Päiviö Tommila